

תקציר

מחקרים תחת תיאוריית ההכוונה העצמית (Self-Determination Theory: Ryan & Deci, 2000; 2017) מצביעים על קשר בין הורות תומכת אוטונומיה לבין תפקוד אדפטיבי של ילדים במגוון תחומים, בעוד ששליטה הורית נקשרה רבות לתפקוד לא מסתגל. בהמשך לכך, נמצא כי התניית אהבה הינה פרקטיקה הורית של שליטה, המתסכלת את הצורך הבסיסי של הילד באוטונומיה. עם זאת, על אף ששלב הפעוטות רגיש במיוחד לחברות בכלל, ולפרקטיקות הוריות שולטות בפרט, ולמרות ההתפתחות המואצת של ילדים בכל התחומים בשלב חיים זה, רוב המחקרים הנוגעים להתניית אהבה הורית בחנו את השלכותיה בגילאי ילד בוגרים יותר. בנוסף, בתהליכי חברות של ילדים, תחושת אשמה, הודאה בטעות ולקיחת אחריות לאחר התנהגות לא רצויה של ילדים נחשבות לתוצאות התפתחותיות רצויות, בעוד שתחושות של חרדה ובושה לאחר ביצוע התנהגות לא רצויה נחשבות ללא אדפטיביות ועלולות להוביל לדפוסי התמודדות דיכאוניים והתפתחות של פסיכופתולוגיות בקרב ילדים. בשל כך, מחקר זה, המעוגן בתאוריית ההכוונה העצמית, בחן מנבאים הוריים של תגובות אדפטיביות ולא אדפטיביות בקרב ילדים בני 3.5 לאחר התנהגות לא רצויה שלהם. באופן ספציפי, מחקר זה התמקד באמונה של אימהות לעתיד כי מוטיבציה חיצונית מקדמת התפתחות של ילדים, כמנבא אפשרי של התניית אהבה אימהית בגיל שנה וחצי, אשר בתורה עשויה לנבא תגובות לא אדפטיביות של ילדים לאחר התנהגות לא רצויה בגיל 3.5 שנים.

מועדי מחקר אורך זה כללו שלושה גלים של איסוף נתונים, בהם נבחנו, באמצעות שאלונים: (1) תפיסה של אימהות לעתיד, במהלך השליש האחרון להריון, בדבר טבעה של התפתחות הילד ומידת הצורך במוטיבציות חיצוניות על מנת שזו תתקדם באופן בריא ורצוי ($T1; N = 294$); (2) התניית אהבה אימהית, כאשר הילדים היו כבני שנה וחצי ($T2; N=192$); (3) תגובות אדפטיביות ולא אדפטיביות של ילדים לאחר התנהגות לא רצויה, כאשר הילדים היו כבני שלוש וחצי שנים ($T3; N = 134$). הממצאים חשפו כי אמונת האם בהנעה חיצונית כפי שנמדדה טרם הלידה ($T1$) נבאה במובהק התניית אהבה של האם כלפי ילדה בגיל שנה וחצי ($T2$; $b = .20, p < .01$). כמו-כן, נמצא קשר שלילי מובהק בין אמונת האם בהנעה חיצונית ($T1$) לבין תגובות אדפטיביות של ילדים לאחר ביצוע התנהגות לא רצויה ($T3$; $b = -.25, p < .05$) וקשר שאינו מובהק בין אמונת האם בהנעה חיצונית ($T1$) לבין תגובות לא אדפטיביות של ילדים לאחר התנהגות לא רצויה ($T3$; $b = -.07, p = ns$). בנוסף, נמצאה מובהקות בקשר בין התניית אהבה של האם כלפי ילדה בגיל שנה וחצי ($T2$) לבין תגובות אדפטיביות ולא אדפטיביות של ילדים לאחר התנהגות לא רצויה בגיל שנה וחצי ($T3$; $b = .30, p < .01$; $b = -.03, p < .05$). לבסוף, ממצאי המחקר המרכזיים מצביעים על כך שהתניית אהבה של האם כלפי ילדה בגיל שנה וחצי ($T2$) מתווכת את הקשר שבין דיווחי אם טרם הלידה על אמונה בהנעה חיצונית ($T1$) לבין תגובות אדפטיביות ולא אדפטיביות של ילדים לאחר ביצוע התנהגות לא רצויה ($T3$).

המחקר מצביע על השפעתן האפשרית של אמונות אימהיות טרם הלידה, על ההתנהגויות האימהיות בהמשך, והשפעתן על הילד בהתאמה. בנוסף, המחקר מדגיש את השלכות השימוש האימהי בפרקטיקה של התניית אהבה, דווקא בראשית החיים, על תגובות ילד לא אדפטיביות לאחר התנהגות לא רצויה.